

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
กับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิต
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

The Relationship between Local Wisdom Based Learning Management
and Design Thinking Process of Teachers in Schools under the Nakhon Rangsit
Network, Pathumthani Primary Educational Service Area Office 2

พกามาต จันทร์เกตุ¹, สุดารัตน์ สารสว่าง² และ สุชาดา นันทะไชย³
Pakamat Chanket¹, Sudarat Sarnswang² and Suchada Nantachai³

Received: January 15, 2026 | Revised: February 18, 2026 | Accepted: February 24, 2026 | Online: April 30, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู 2) ศึกษากระบวนการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครู และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือครูโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิต จำนวน 175 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.94 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.48) โดยทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก และด้านความรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) ระดับการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.58) โดยขั้นการสร้างความคิดและการทดสอบและปรับปรุงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3) การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและกระบวนการคิดเชิงออกแบบของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การคิดเชิงออกแบบ

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร 10900.

M.Ed. (Educational Administration), Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

^{2,3} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร 10900.

Educational Administration, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

Corresponding author; e-Mail: pakamat_92@hotmail.com¹

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) examine level of local wisdom based learning management in teachers, 2) investigate level of using design thinking process in teachers, and 3) study the relationship between local wisdom based learning management and the design thinking process of teachers in schools under the Nakhon Rangsit Network, Pathumthani Primary Educational Service Area Office 2. The sample consisted of 175 teachers from schools in the Nakhon Rangsit Network. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with an Index of Item Objective Congruence (IOC) ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.94. The data analysis statistics included mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The findings revealed that: 1) the overall level of local wisdom based learning management in teachers was at a high level ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.48). All components were rated at a high level, with knowledge and the transmission of local wisdom receiving the highest mean scores; 2) the overall level of using design thinking process in teachers was also at a high level ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.58), with the ideation stage as well as the testing and refinement stage receiving the highest mean scores; and 3) there was a positive relationship at a moderate level between local wisdom based learning management and the design thinking process of the teachers at .01 level of statistical significance.

Keywords: Learning management, Local wisdom, Design thinking

บทนำ

ประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและอุดมไปด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ซึ่งสามารถเป็นองค์ประกอบหลักในการส่งเสริม Soft Power ของชาติในโลกได้อย่างเป็นรูปธรรม จากแนวคิด Soft Power ตามที่ Nye (2004) ได้เสนอ หมายถึงความสามารถในการดึงดูดผู้อื่นให้ยอมรับและคล้อยตามโดยไม่ต้องใช้กำลังบังคับ ซึ่งมักเกิดจากวัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายที่มีเสน่ห์และน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม ในบริบทของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาผลการวิจัยของ ลาวัลย์ นนทะสี และคณะ (2567) และกษมาพร ทองเอื้อ และคณะ (2564) พบว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนจำเป็นต้องมีทั้งด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน และกระบวนการคิดสร้างสรรค์ที่สามารถต่อยอดองค์ความรู้ท้องถิ่นให้มีความร่วมสมัยและน่าสนใจสำหรับผู้เรียนรุ่นใหม่

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยปลูกฝังผู้เรียนให้มีความรักบ้านเกิด ภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แต่ครูจำนวนไม่น้อยยังขาดความพร้อมทั้งในด้านองค์ความรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่เอื้อต่อการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของ ลาวัลย์ นนทะสี และคณะ (2567) ได้เสนอองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ และ 5) ด้านการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องมีระบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมและมีการบูรณาการองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและชุมชน

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) นับเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถตอบสนองความท้าทายดังกล่าวได้ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เน้นการทำความเข้าใจผู้เรียนและชุมชน การนิยามปัญหา การสร้างสรรค์แนวคิด การสร้างต้นแบบ และ

การทดสอบ ซึ่งสอดคล้องกับการออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ หากครูได้รับการพัฒนา และสนับสนุนให้ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ก็จะสามารถสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่เพียงสะท้อนคุณค่าและเอกลักษณ์ท้องถิ่น แต่ยังช่วยเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสร้างนวัตกรรมแก่ผู้เรียนได้ (Brown & Wyatt, 2010)

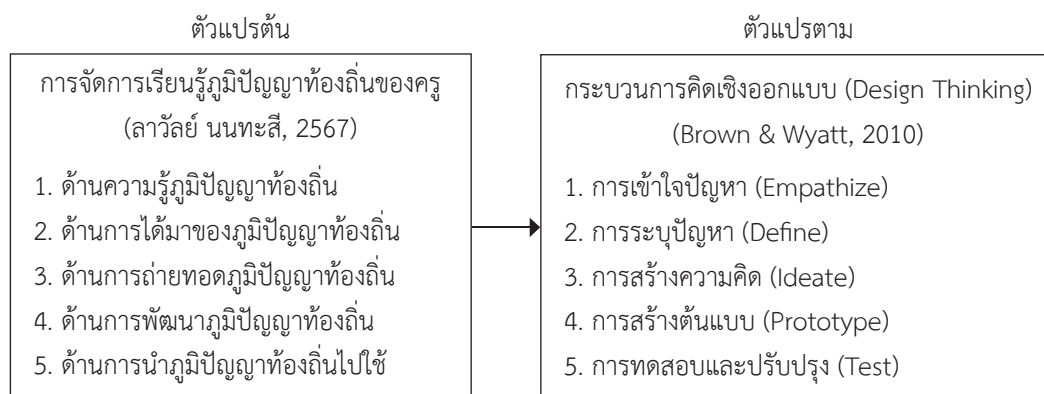
บริบทของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิต อำเภอดัญญู จังหวัดปทุมธานี แม้มีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามนโยบาย แต่ยังมีประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากรผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งสถานที่ตั้งของโรงเรียนยังอยู่ห่างไกลจากแหล่งภูมิปัญญา ทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

ดังนั้นความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายนครรังสิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ช่วยให้หน่วยงานทางการศึกษา สถานศึกษา และผู้พัฒนาหลักสูตรสามารถออกแบบแนวทางการพัฒนาครูได้ ตรงประเด็นและตรงตามความต้องการจริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู
2. เพื่อศึกษาระดับการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครู
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 321 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 175 คน ซึ่งได้มาโดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปรียบเทียบจากตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วน โดยแบ่งประชากรออกเป็น 5 ชั้น ตามโรงเรียนและจัดสรรจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงเรียนตามสัดส่วนของประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถามสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย สังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู และความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครู จำนวน 50 ข้อ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ใช้คำถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. นำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแนบลิงก์แบบสอบถามและ QR CODE แบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และขอความอนุเคราะห์ตอบกลับภายใน 2 สัปดาห์ โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 175 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
4. ตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป
5. นำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ (Checklist) วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้คือ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ระดับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ด้านการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ใช้คำถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) แสดงผลการวิเคราะห์ในรูปตาราง พร้อมคำอธิบายเชิงเหตุผลเป็นรายด้านและรายข้อ สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)
 - 4.50-5.00 การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู ระดับมากที่สุด
 - 3.50-4.49 การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู ระดับมาก
 - 2.50-3.49 การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู ระดับปานกลาง
 - 1.50-2.49 การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู ระดับน้อย
 - 1.00-1.49 การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครู ระดับน้อยที่สุด
3. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเข้าใจปัญหา (Empathize) 2) การระบุปัญหา (Define) 3) การสร้างความคิด (Ideate) 4) การสร้างต้นแบบ (Prototype) 5) การทดสอบและปรับปรุง (Test) ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ใช้คำถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) แสดงผลการวิเคราะห์ในรูปตาราง พร้อมคำอธิบายเชิงเหตุผลเป็นรายด้านและรายข้อ สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

- 4.50-5.00 การใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครู ระดับมากที่สุด
3.50-4.49 การใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครู ระดับมาก
2.50-3.49 การใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครู ระดับปานกลาง
1.50-2.49 การใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครู ระดับน้อย
1.00-1.49 การใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครู ระดับน้อยที่สุด

4. วิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient: r) และใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของ (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2553)

ค่า r มีค่าเท่ากับ	1.00	มีความสัมพันธ์ในระดับสมบูรณ์
ค่า r มีค่าอยู่ในช่วง	0.80-0.99	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
ค่า r มีค่าอยู่ในช่วง	0.60-0.79	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
ค่า r มีค่าอยู่ในช่วง	0.40-0.59	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
ค่า r มีค่าอยู่ในช่วง	0.20-0.39	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
ค่า r มีค่าอยู่ในช่วง	0.01-0.19	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก
ค่า r มีค่าเท่ากับ	0.00	ไม่มีความสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ประกอบด้วย ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากกลุ่มตัวอย่าง 175 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิตเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

(n=175)				
การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับ
1. ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.11	0.43	มาก	1
2. ด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.77	0.63	มาก	5
3. ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.08	0.45	มาก	2
4. ด้านการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.06	0.43	มาก	3
5. ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้	3.97	0.48	มาก	4
ภาพรวม	4.00	0.48	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.00, S.D.=0.48) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ =4.11, S.D.=0.43) รองลงมาคือด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ =4.08, S.D.=0.45) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น คือด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ =3.77, S.D.=0.63)

2. ผลการศึกษาระดับการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ประกอบด้วย การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย (Empathize) การตั้งกรอบโจทย์ (Define) การสร้างความคิด (Ideate) การสร้างต้นแบบ (Prototype) การทดสอบและปรับปรุง (Test) ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากกลุ่มตัวอย่าง 175 คน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

(n=175)

การใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับ
1. การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย (Empathize)	4.18	0.62	มาก	4
2. การตั้งกรอบโจทย์ (Define)	4.16	0.55	มาก	5
3. การสร้างความคิด (Ideate)	4.41	0.57	มาก	1
4. การสร้างต้นแบบ (Prototype)	4.24	0.58	มาก	3
5. การทดสอบและปรับปรุง (Test)	4.38	0.61	มาก	2
ภาพรวม	4.27	0.58	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.58) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสร้างความคิด (Ideate) ($\bar{X}=4.41$, S.D.=0.57) รองลงมา คือ การทดสอบและปรับปรุง (Test) ($\bar{X}=4.38$, S.D.=0.61) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นแต่ยังอยู่ในระดับมาก คือ การตั้งกรอบโจทย์ (Define) ($\bar{X}=4.16$, S.D.=0.55)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .45* ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน จากกลุ่มตัวอย่าง 175 คนผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวม

(n=175)

การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	กระบวนการคิดเชิงออกแบบ					Y_{tot}
	Empathize การทำความเข้าใจ กลุ่มเป้าหมาย	Define การตั้ง กรอบโจทย์	Ideate การสร้าง ความคิด	Prototype การสร้าง ต้นแบบ	Test การทดสอบ และปรับปรุง	
ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.309*	.384*	.318*	.390*	.288*	.863*
ด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น	.130	.233*	.094	.294*	.081	.792*
ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	.482*	.372*	.390*	.448*	.338*	.895*
ด้านการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น	.474*	.396*	.376*	.480*	.376*	.884*

(ต่อ)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

การจัดการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	กระบวนการคิดเชิงออกแบบ					
	Empathize การทำความเข้าใจ กลุ่มเป้าหมาย	Define การตั้ง กรอบโจทย์	Ideate การสร้าง ความคิด	Prototype การสร้าง ต้นแบบ	Test การทดสอบ และปรับปรุง	Y_{tot}
ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้	.392*	.366*	.314*	.498*	.315*	.875*
X_{tot}	.786*	.808*	.792*	.891*	.915*	.457*

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครราชสีมาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .457* เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของแต่ละด้าน ในด้านของการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบโดยรวม พบว่าด้านที่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ 1) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .895* มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ด้านการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .884* มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .875* มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในแต่ละด้านของกระบวนการคิดเชิงออกแบบกับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยรวมพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด ได้แก่ 1) การทดสอบและปรับปรุง (Test) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .915* มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) การสร้างต้นแบบ (Prototype) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .891* มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) การตั้งกรอบโจทย์ (Define) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .808* มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ระดับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครราชสีมาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่าระดับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูในพื้นที่มีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประการ ด้านที่มีจุดแข็งชัดเจนคือด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่าครูมีความรู้และความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอย่างดี ผลการวิจัยชิ้นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตยาภรณ์ เขาวรากุล (2564) และลาวัลย์ นนทะสี และคณะ (2567) ที่พบว่าครูมีความรู้และความตระหนักต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับสูง อย่างไรก็ตาม ความรู้เพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอหากไม่มีการถ่ายทอดและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ด้านที่เป็นข้อจำกัดสำคัญ คือด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับทุกด้านและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด สะท้อนให้เห็นปัญหาสำคัญสองประการ ประการแรกครูยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน โดยเฉพาะข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเครือข่ายภายนอกและครูเชิญผู้รู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ซึ่งสะท้อนว่าครูยังขาดการเชื่อมโยงกับชุมชนอย่างแท้จริง ประการที่สอง ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่สูงแสดงว่ามีความแตกต่างของการปฏิบัติระหว่างครูค่อนข้างมาก อาจเนื่องมาจากความแตกต่างของบริบทโรงเรียน ทรัพยากร หรือเครือข่ายของแต่ละโรงเรียนสามารถเข้าถึงได้ ประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัยของ Silva (2023) ที่ศึกษาในบริบทโปรตุเกสและพบว่า แม้โรงเรียนจะ

ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยังคงขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิปัญญาจริงในชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับบริบทพื้นที่อำเภอธวัชบุรีที่เป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างเมืองและชุมชนดั้งเดิม (สำนักงานจังหวัดพุมธานี, 2566) ทำให้โรงเรียนบางแห่งอาจตั้งอยู่ห่างไกลจากแหล่งภูมิปัญญาที่สำคัญ ในด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก แสดงว่าครูมีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และนำเทคโนโลยีมาบูรณาการได้ดี โดยเฉพาะข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ ครูเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและสร้างแรงบันดาลใจในการคิดวิธีการใหม่การสร้างสรรคผลงานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และครูบูรณาการใช้เทคโนโลยีกับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูสามารถเชื่อมโยงภูมิปัญญาดั้งเดิมกับเครื่องมือร่วมสมัยได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดในงานวิจัยของ อัมพิกา อำลวย (2564) ที่กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่มีลักษณะเป็นพลวัต สามารถปรับเปลี่ยนตามบริบททางสังคมและยุคสมัย อย่างไรก็ตามประเด็นที่น่าเป็นห่วงคือ แม้ครูจะมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน แต่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำในหลายด้านกลับเป็นเรื่องของการเชื่อมโยงกับชุมชนจริง เช่น ครูจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และครูมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมชุมชนหรือกิจกรรมวัฒนธรรมที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ยังเป็นเพียงกิจกรรมในห้องเรียนที่ขาดมิติประสบการณ์ตรงจากชุมชน ทั้งนี้ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีโอกาสเข้าถึงแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริม Soft Power ของชาติที่จะสามารถนำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยมาสร้างความน่าดึงดูดและอิทธิพลในเวทีโลก สอดคล้องกับแนวคิดของ Nye (2004) เกี่ยวกับ Soft Power ที่เน้นความสามารถในการดึงดูดผู้อื่นให้ยอมรับโดยปราศจากการบังคับ โดยอาศัยพลังจากวัฒนธรรมและค่านิยม

2. ระดับการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิตสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพุมธานี เขต 2 พบว่าระดับการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่าครูมีความเข้าใจและสามารถใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในการจัดการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งเป็นผลบวกที่สำคัญ เนื่องจากกระบวนการคิดเชิงออกแบบเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 และเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน จุดแข็งที่โดดเด่น คือด้านการสร้างความคิดซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยทุกข้อในด้านนี้มีค่าเฉลี่ยสูงใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะข้อ ครูสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย สะท้อนให้เห็นว่าครูมีความคิดสร้างสรรค์และความยืดหยุ่นในการคิดหาแนวทางใหม่ ๆ ได้ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน รองลงมาคือด้านการทดสอบและปรับปรุงโดยเฉพาะข้อ ครูใช้ผลการทดสอบเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นที่อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าครูมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่เน้นกระบวนการทำซ้ำ และการเรียนรู้จากความล้มเหลว จุดที่ต้องพัฒนาเร่งด่วน คือด้านการตั้งกรอบโจทย์ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับทุกด้าน โดยเฉพาะข้อ ครูกำหนดโจทย์การเรียนการสอนให้ชัดเจนและเจาะจง แสดงให้เห็นว่าแม้ครูจะสามารถระบุปัญหาและกำหนดเป้าหมายได้ แต่ยังคงขาดทักษะในการตั้งโจทย์ที่ชัดเจนและเจาะจง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการคิดเชิงออกแบบสอดคล้องกับแนวคิดในงานวิจัยของ สุทธิกานต์ เลขาณูการ และคณะ (2565) ที่กล่าวว่า การคิดเชิงออกแบบคือกระบวนการคิดเพื่อแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา ต้องหาวิธีทางที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดบนพื้นฐานกระบวนการที่มีเจตนาในการสร้างผลลัพธ์ในอนาคตที่เป็นรูปธรรม นำสังเกตว่าค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมและในแต่ละขั้นตอนอยู่ในระดับปานกลาง บ่งชี้ว่ามีความแตกต่างของการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในกลุ่มครูพอสมควร ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ประสบการณ์การสอน การได้รับการพัฒนาหรืออบรมความพร้อมด้านทรัพยากร และบริบทของโรงเรียน สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากงานวิจัยของ Abidin et al. (2024) ที่เสนอว่าครูจำเป็นต้องได้รับการฝึกเลี้ยงอย่างเหมาะสมก่อนที่จะนำแนวคิดการคิดเชิงออกแบบมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การตั้งโจทย์ที่ไม่ชัดเจนอาจส่งผลให้กระบวนการที่ตามมาไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่ตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ด้านการทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย แม้จะอยู่ในระดับมาก แต่ก็มีค่าเฉลี่ยรองจากท้าย โดยเฉพาะข้อครูสัมภาษณ์นักเรียนเพื่อทำความเข้าใจความต้องการและปัญหาในการเรียนรู้ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านนี้ สะท้อนให้เห็นว่าครูยังขาดการใช้เครื่องมือเชิงลึกในการทำความเข้าใจผู้เรียน แม้จะมีการศึกษาประสบการณ์และความสนใจของนักเรียนก่อนออกแบบการเรียนการสอน แต่การขาดการสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลเชิงลึกอาจทำให้ความเข้าใจยังไม่ลึกซึ้งเพียงพอ ประเด็นนี้สำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นรากฐาน

ของ Human-Centered Design ดังที่ Brown and Wyatt (2010) ได้เน้นย้ำว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของการคิดเชิงออกแบบ ประเด็นที่น่าสังเกตอีกประการคือ แม้ครูจะมีทักษะในด้านการสร้างต้นแบบแต่ในข้อครูใช้ต้นแบบเป็นเครื่องมือในการทดสอบแนวคิดหรือการสอน กลับมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านนี้ สะท้อนว่าครูอาจยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการสร้างต้นแบบ ซึ่งควรเป็นเครื่องมือสำหรับการทดสอบและเรียนรู้ ไม่ใช่ผลงานสำเร็จรูป การเข้าใจผิดนี้อาจทำให้ครูไม่ได้ประโยชน์เต็มที่จากกระบวนการ Prototype จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าครูในกลุ่มเครือข่ายนครรังสิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีระดับการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบที่อยู่ในเกณฑ์ทุกขั้นตอน โดยมีจุดแข็งในการสร้างความคิดสร้างสรรค์และการทดสอบปรับปรุง ทั้งนี้ครูมีการส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความเข้าใจผู้เรียนและการตั้งกรอบโจทย์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ระหว่างครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายนครรังสิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=.457, p<.01$) ระหว่างการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยและบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ว่าตัวแปรทั้งสองมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรนันท์ ไวกะสิน และคณะ (2565) พบว่ากระบวนการคิดเชิงออกแบบสามารถพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และสามารถบูรณาการร่วมกับบริบทหรือองค์ความรู้อื่นได้อย่างยืดหยุ่น ความสัมพันธ์เชิงบวกที่น่าสนใจเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ($r=.895, p<.01$) ด้านการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ($r=.884, p<.01$) และด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ ($r=.875, p<.01$) ซึ่งทั้ง 3 ด้านนี้มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก แสดงให้เห็นว่ากระบวนการคิดเชิงออกแบบมีบทบาทในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์จริง ไม่ใช่เพียงแค่การรู้หรือจำ ความสัมพันธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า ครูที่มีทักษะการคิดเชิงออกแบบสูงจะสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านกิจกรรมที่หลากหลายและสร้างสรรค์ พัฒนาและต่อยอดภูมิปัญญาให้ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ อักษรศาสตร์ ทองคำบุตร (2567) พบว่าการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และผู้เรียน ในทางตรงกันข้าม ด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นแต่ยังอยู่ในระดับที่สูง คือด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($r=.792, p<.01$) แม้จะยังมีความสัมพันธ์ในระดับสูง แต่ต่ำกว่าด้านอื่นอย่างชัดเจน ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไม่จำเป็นต้องอาศัยทักษะกระบวนการคิดเชิงออกแบบมากนัก อาจใช้วิธีการทั่วไปเช่น การศึกษาจากเอกสาร การสังเกต หรือการซักถามได้ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ หากครูขาดทักษะ กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) โดยเฉพาะการทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย (Empathize) และการตั้งกรอบโจทย์ (Define) การแสวงหาความรู้อาจไม่ลึกซึ้งเพียงพอหรือไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในอีกมุมหนึ่ง คือการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยรวมกับแต่ละด้านของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ พบว่า ด้านการทดสอบและปรับปรุง (Test) มีความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r=.915, p<.01$) รองลงมาคือ การสร้างต้นแบบ (Prototype) ($r=.891, p<.01$) และการตั้งกรอบโจทย์ (Define) ($r=.808, p<.01$) สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณภาพต้องอาศัยการทดลอง ปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่การถ่ายทอดแบบตายตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lewrick et al., (2020) ที่เน้นว่า Design Thinking เป็นกระบวนการที่ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยยึดความต้องการของผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ แม้ด้านการทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย (Empathize) มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ($r=.786, p<.01$) สะท้อนให้เห็นว่าการทำความเข้าใจผู้เรียนอย่างลึกซึ้งยังไม่ได้ได้รับความสำคัญเท่าที่ควรในบริบทการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้อาจสะท้อนบริบทการจัดการเรียนรู้ที่ยังมุ่งเน้นเนื้อหาท้องถิ่นเป็นหลัก มากกว่าการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนในเชิงลึก ซึ่งอาจเป็นประเด็นเชิงกระบวนการที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม เพื่อให้การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดคล้องกับหลักการ Human-Centered Design อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถเชื่อมโยงกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบในลักษณะเกื้อหนุนซึ่งกันและกันในเชิงแนวคิดโดยทั้งสองแนวคิดต่างให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจบริบทการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นแหล่งเนื้อหาและบริบทการเรียนรู้ที่มีความหมายขณะที่กระบวนการคิดเชิงออกแบบสามารถใช้เป็นกรอบในการออกแบบการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Silva (2023) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรให้ความสำคัญกับการเข้าใจบริบทท้องถิ่นและการบูรณาการองค์ความรู้ของชุมชนเข้าสู่หลักสูตรและประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ ผดุง ละเอียดศิลป์ และคณะ (2567) ที่กล่าวว่า การคิดเชิงออกแบบสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษาซึ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักเรียน บุคลากร และชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบเป็นนโยบายด้านวิชาการของสถานศึกษาโดยกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน
2. ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูด้านกระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทักษะการทำความเข้าใจผู้เรียนและการตั้งกรอบโจทย์ ผ่านการอบรม การนิเทศ และการสร้างระบบพี่เลี้ยงเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและเกิดการใช้ภูมิปัญญาอย่างเป็นรูปธรรม
2. ครูควรใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบครบทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นการเข้าใจผู้เรียน การตั้งโจทย์ที่ชัดเจน การสร้างความคิดและการสร้างต้นแบบ ตลอดจนการทดลองปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของครู เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร หรือการนิเทศติดตาม
2. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสม เพื่อศึกษากระบวนการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการคิดเชิงออกแบบในเชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กษมาพร ทองเอื้อ, ประเสริฐ อินทร์รักษ์, และนพดล เจนอักษร. (2564). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 11(2), 153-166.
- จิตติยาภรณ์ เซาวรากุล. (2564). การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(40), 214-226.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

- ผดุง ละเอียดศิลป์, จิรศักดิ์ สุรัคพิพรธน์, และละมุล รอดขวัญ. (2567). การบริหารสถานศึกษาด้วยการคิดเชิงออกแบบ. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(4), 1044-1061.
- พรณี ลีกิจวัฒน์. (2553). *วิธีการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรนันท์ ไทยะสิน, นัทธิรัตน์ พิระพันธุ์, และรัฐพล ประดับเวทย์. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการละครประยุกต์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษย์และสังคมศาสตร์)*, 14(28), 109-120.
- ลาวัลย์ นนทะสี, ชยาگانต์ เรืองสุวรรณ, และวิมลมาศ ปฐมวณิชกุล. (2567). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 12(5), 1728-1739.
- สุทธิกานต์ เลขาณูการ, พงศ์ประพันธ์ พงษ์โสภณ, และชาติรี ฝ้ายคำตา. (2565). การให้ความหมายและมุมมองของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อการสอนการคิดเชิงออกแบบ. *Journal of Education and Innovation*, 27(2), 260-276.
- สำนักงานจังหวัดปทุมธานี. (2568, 25 ธันวาคม). *รายงานผลการดำเนินงานตามภารกิจสำคัญของจังหวัดปทุมธานี พ.ศ. 2565 รอบ 6 เดือน (ตุลาคม 2564-มีนาคม 2565)*. <https://online.anyflip.com/swbyx/vdql/mobile/index.html>
- อักษรศาสตร์ ทองคำบุตร. (2567). การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 4(3), 836-852.
- อัมพิกา อ้าลอย. (2564). การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในประเทศไทย. *เจ-ดี : วารสารวิชาการ การออกแบบสภาพแวดล้อม*, 8(1), 170-191.
- Abidin, N. Z., Zain, F. M., & Nur, A. H. B. (2024). Design thinking as a teaching approach for 21st century learning. *International Journal of Educational Excellence and Innovation*, 1(01), 80-89.
- Brown, T., & Wyatt, J. (2010). Design thinking for social innovation. *Stanford Social Innovation Review*, 8(1), 30-35.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Lewrick, M., Link, P., & Leifer, L. (2020). *The design thinking toolbox: A guide to mastering the most popular and valuable innovation methods*. Wiley.
- Nye, J. S., Jr. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. PublicAffairs.
- Silva, S. M. (2023). Local knowledge integrated in learning experiences: The case of schools and communities from rural border regions of the mainland Portugal. *Australian and International Journal of Rural Education*, 33(2), 50-66.